

בס"ד, יום ראשון כמ' תמוז תש"ע

שם: _____

זמן: _____

מבחן שבועי מסכת עבודה זרה כה – לא (69)

א. (1) אינתי עמדה השמש ליהושע, וכמה שעות עמדה, ובאיזה סדר עמדה, ומנין? והיכן מרומז על הענין בתורה? ואמאי הובא בסוגיין? (2) למי עוד עמדה חמה, ומנין? והאם יש עוד שלא נמנו בסוגיין, ואמאי לא נמנו? (3) מה הוא "ספר הישר" דכתיב גבי קינת דוד, ומדוע?

ב. (1) מה דין יחוד עם שנים או שלשה ישראלים? והאם בגויים הדין שונה, ומדוע? (2) באיזה אופן אמרו שאסור לאשה להתייחד עם גוי, ומחמת איזה טעם אסורה להתייחד עמו? והאם יש אופן דמותרת להתייחד עמו? ומה דין יחוד של אשה עם גויות? (3) ישראל שנזדמן לו גוי בדרך, כיצד ינהג, ומדוע? וכיצד ינהג אם ישאלנו להיכן הולך, ומדוע?

ג. (1) מאי איכא בין גנבי בבל לליסטין דארץ ישראל? ומאי רבותא איכא בהא? (2) האם שרי לבת ישראל ליילד את בת העכו"ם, או להניק את בנה (פרט), ומדוע? (3) האם שרי לבת ישראל שהעכו"ם תיילד אותה, או שתניק את בנה (פרט), ומדוע? ומה הדין להניח בן ישראל בבית העכו"ם כדי לרפאותן, ומדוע? (4) כיצד נוהגים עם הרועים והגוים? והאם יש חילוק בין בשכר או בחינם, ומדוע?

ד. 1) כיצד נוהגים עם המומריץ והמוסריץ לענין השבת אבידה ולענין הורדה לבור ולענין הלואה בריבית, ומדוע? 2) מי הם ה"מיניץ", וכיצד נוהגים עמם לענין הורדה לבור, והאם שרי לאכול משחיתתם? 3) כיצד מוגדר האוכל פרעושין או שקצים ורמשים, ומדוע? 4) מאי קמשמע לך בהא דאין מעלין לבתר דקאמרינן דמורידין? 5) האם שרי למול גוי, ומדוע?

ה. 1) הנמצא בעיר שאין בה מוהל יהודי, אבל יש שם רופא גוי ורופא כותי היודעים למול, כיצד ינהג ומדוע? 2) באר הנידון האם בעינן מילה לשמה! והאם שונה הוא מהדין לשמה הנאמר בגט, ומדוע? 3) באר הנידון האם מילת גוי כשרה או לאו! והאם ערל או אשה כשרים למול, ומדוע? 4) מה היא רפואת ממון, ומה היא רפואת נפשות, ומנין דהכי פירושא דמתניתין, והאם שרי לקבלם מגוי?

ו. 1) האם חוששין לחיי שעה, ומדוע? 2) באיזה אופן נאמר האיסור להתרפאות מן הגוי (פרט), ומדוע? 3) באופן דשרי להתרפאות מן הגוי, האם שרי להתרפאות נמי מן המינים, ומדוע? 4) באר את קושית הגמ' "איהו נמי חויא טרקיה!" ומה השיבו על קושיה זו?

ז. 1) מה דין מכה שעל גב היד, או מכה הצריכה אומד, או אישתא צמירתא לענין רפואה בשבת, ולענין לקבל רפואה מן הגוי, ומדוע? 2) מאי חשיב מכה של חלל? ובאר הנידון לגבי ככי ושינוי! ומה פשטו בדינם? 3) מה היא "צפדינא", וכיצד אפשר לדעת שחולה בצפדינא, ומה מביא לידי זה החולי, ומה רפואתו? 4) ממי ר' יוחנן ר' אבהו קיבלו רפואה, והאם הותר להם הדבר, ומדוע?

ח. 1) על מה אמרינן דלא נברא אלא לרפואת האוזן, וכיצד עושים ממנו הרפואה, ואיזה כלל אמרו בסוגיין על רפואת האזניים? 2) מי שנפל אצלו בשבת, כיצד יעשה, ומדוע? 3) מה היא "עין שמרדה", וכיצד רפואתה, והאם שרי לרפואתה או להכין הרפואה אף בשבת, ומדוע? 4) איזה רפואה אמרו לנשיכת עקרב, ואיזה לנשיכת צירעה או תחיבת הקוץ, ומה ביארו התוס' על פי המבואר בסוגיין?

ט. 1) ממה צריך להזהר אותו שהקזי דם או שרוצה להקזי דם? ואיזה רפואה טובה להקזת דם? 2) אלו דברים אמרו דהאובכלם מחזיר את החולה לחוליו וחוליו קשה? 3) האם שרי להסתפר מן הגוי (פרט), ומדוע? וכיצד נוהגים למעשה? ומה דין ישראל המספר גוי? 4) האם שרי להסתכל במראה, ומדוע?

י. 1) מה דין יין שגוי נסכו לעבודה זרה, ומניין? ומה דין סתם יינם של גויים, ומדוע? 2) מה דין חומץ נמצא ביד גוי, ומדוע? וכיצד נוהגים למעשה בחומץ? והרוצה לשלח חומץ ביד גוי, כיצד ינהג, ומדוע? 3) מה דין יין מבושל הנמצא אצל גוי, ומדוע? ומה דין יין מבושל שנגע בו גוי?

יא. 1) מה היא "אלונתית", והאם שרי לשתותה בשבת, או לשתותה מן הגוי, ומדוע? ומה דין מאכל שהתערב בו יין? 2) מה דין יין מבושל או יין מזוג או מים שנתגלו, ומדוע? ומה דין יין מזוג לענין יין נסך? 3) האם שרי לשתות מים מן הגוי, או מן אלמנת ישראל, ומדוע? 4) באיזה יין אמרו דאין בו משום גילוי? ומה הדין בחמרא דאקרים?

יב. 1) מה דין יין תוסס לענין גילוי? ומה דין שחליים או כותח הבבלי לענין גילוי, ומדוע? 2) האם יש לחוש בתאנה משום גילוי? ומה דין מלון שאכל ממנו נחש? 3) כיצד יש לנהוג בחבית שנתגלתה, ומדוע? 4) מה דין יין נסך או סתם יינם לענין טומאה, ומדוע?

יג. 1) המפקיד יינו אצל גוי, מה דינו של היין, ומדוע? 2) כיצד פסקינן להלכה בענין היתר "חותם", והאם "חותם בתוך חותם" דינו שונה, ומה חשיב חותם בתוך חותם? 3) מה דין יין הנמצא אצל הכותיים (פרט), ומדוע?

יד. 1) השולח יין על ידי חותם, האם צריך להכיר את החותם כדי להתירו בשתיה, ומדוע? 2) האם דינו של שיכר הגוי שונה מדין מים של גוי (פרט), ומדוע? והאם יש לחוש בשיכר הגוי לבישולי עכו"ם, ומדוע? 3) האם כל השותה מים מגולין ניזוק, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן עבודה זרה כה לא

א. (1) השמש עמדה ליהושע במלחמת חמשת המלכים שצרו על הגבעונים. וללשונא קמא, לריב"ל הלכה שש ועמדה שש, והיינו דכתיב "ויעמוד השמש בחצי השמים", והלכה עוד שש ועמדה שש כדכתיב "ולא אץ לבוא כיום תמים", והיינו דסך כל היום היה כיום תמים שהוא עשרים וארבע שעות. ולר' אלעזר הלכה שש ועמדה ששים עשרה, ושוב הלכה שש ועמדה ששים עשרה, ומאי דכתיב "כיום תמים" היינו סך כל העמידות. ולר' שמואל בן נחמני, עמידה ראשונה היתה של ששים עשרה שעות כסתם עמידת לילה, והשנייה היתה של עשרים וארבע שעות. ולדעת לישנא בתרא, פלוגתייהו היא על התוספת, שלריב"ל הוסיפה עוד יום תמים, ולר' אלעזר הוסיפה עוד יום וחצי, דרך על העמידה בתרייתא כתיב "כיום תמים", ובראשונה הוי כסתם עמידת לילה שהיא של ששים עשרה שעות, ולר' שמואל בן נחמני כל עמידה היתה של עשרים וארבע שעות. והענין מרומז בתורה דכתיב על אפרים "וזרעו יהיה מלא הגוים" והיינו דעל ידי עמידת החמה התפרסם שמו בכל העולם. והובא בסוגיאן אגב פלוגתא דר' אלעזר ור' שמואל בן נחמני גבי שירת הפרות.

(2) אף לנקדימון עמדה חמה וידעינן לה מגמרא, וכן למשה עמדה חמה, וילפינן לה "אחל" "אחל" או "תת" "תת" מיהושע, ואו מדכתיב "אשר ישמעון שמעך ורגו וחלו מפניך". וכן עמדה ליעקב, ולא נמנה כיוון דהשמש ששקעה בעבורו עתה זרחה לו. וכן עמדה לחזקיהו, ולא נמנה משום דהיא השמש שמייהרה לשקוע במות אחז. ועוד כתבו התוס' דלא היה אלא אות בעלמא, דהא השמש לא עמדה אלא חזרה לאחוריה. ומאי טעמא לא נקטו נמי המבואר במדרש שהשמש הזריחה לקין, משום דלא עמדה במקומה.

(3) או ספר בראשית דמסופר בו על האבות שנקראו ישרים כדקאמר בלעם "תמות נפשי מות ישרים", וכתיב בו "ידך בעורף אויבך" והיינו קשת דמכוין יד כנגד עורף. או ספר דברים דכתיב בו "ועשית הישר והטוב", וכתיב בו "ידי רב לו" והיינו קשת דצריך אחיות שתי ידיים. או ספר שופטים דכתיב בו "איש הישר בעיניו יעשה", וכתיב בו "ללמדם מלחמה" וקאי על יהודה דכתיב "יהודה יעלה ראשונה", והיינו קשת דצריך לימוד.

ב. (1) להתייחד עם שנים מותר רק בעיר, אבל לא בדרך דחיישינן שמא יצטרך אחד לנקביו, אבל בשלשה שרי, אלא אם כן הם פרוצים דאף ברבים יש לחשוש, ומכל מקום כל דאשתו עמו, כיון דירא מאשתו אין איסור להתייחד עמו. ובגויים לעולם הם פרוצים ואסור להתייחד אפילו עם רבים, ואף לא מהני אשתו משמרתו, משום דאיהו בקרי ואיתתיה בברוציני.

(2) לרש"י, אליבא דר' ירמיה אסור או היכא דהיא יפה, דחיישינן לפיתוי, או במכוערת אבל אינה קרובה למלכות דאיכא חשש שפיכות דמים. אבל בקרובה למלכות ואינה יפה ליכא למיחש למידי ושרי לה להתייחד עמהם. ולר' אידי, לעולם יש לחוש לאונס, אבל לשפיכות דמים אין לחוש משום דבא עליה ואינו הורגה. ולתוס', אף לר' ירמיה לעולם יש לחוש לאונס, ואם אינה קרובה למלכות יש לחוש אף לשפיכות דמים. ולר' אידי, היכא דהיא קרובה למלכות ליכא למיחש למידי, דיראים אף לאונסה, ואף אם אינה קרובה למלכות לא חיישינן אלא לאונס, דאילו לשפיכות דמים כיון דאינה בעלת מלחמות מרחמין עליה. ובשם הירושלמי כתבו התוס', דלר' ירמיה תליא אם היא בעלת כח או לאו, ולר' אידי, אף אם אינה בעלת כח אין לחוש אלא לאונס, אבל לשפיכות דמים אין לחוש דיכולה להדמות לגויה. ועוד כתבו התוס', דאיכא בין ר' ירמיה ור' אידי יחוד עם גויות, דלר' ירמיה רק בקרובה למלכות שרי, ולר' אידי לעולם שרי כיון דמרחמים עליה, או דיכולה להטמין עצמה ולהדמות כגויה אליבא דהירושלמי.

(3) טופלו לימינו, כדי שאם ירצה הגוי להורגו, יוכל הישראל לעוצרו ביד ימינו. והיכא דהגוי חגור בסיף, כיון דהסיף חגורה על צד שמאל, יטפול הגוי לצד ימינו כדי שיוכל לעוצרו מלהוציא הסיף. ואם אוחז מקל בימינו, יטפלו לצד שמאלו, כדי שתהיה ידו קרובה למקל הגוי ויוכל לעוצרו. ועוד אמרינן דלעולם בין דרך ירידה ובין דרך עליה, יהיה היהודי למעלה והגוי למטה, וכן לא ישחה כדי שלא יהרגנו. ואם שואלו להיכן הולך, ירחיב לו הדרך, אולי ימתין הגוי מלהכותו עד לשם, ובנתיים יפרוש מעליו לדרכו.

ג. (1) גנבי בבל לא היה להם דרך ארץ, וכשרימו אותם בדרך כדי להנצל מהן, תלו הקלקלה ברבם שלימדם לרמות, ורק אחר עשרים ושנים שנה שלא הצליחו במעשיהם באו לבקש שיתירו להן השמתא. ואילו ליסטין ישראל, אף דפרוצים טפי מהגנבים, אפילו הכי נהגו דרך ארץ בתלמידי ר' עקיבא ושיבחו אותו.

(2) אמרינן במתניתין דאסור, משום דמגדלת בן לעבודת כוכבים. ודעת ר' יוסף, דליילד אסור רק בחינם דליכא איבה, אבל בשכר דאיכא משום איבה שרי, ואפילו בשבת. וכתבו התוס' דהני מילי היכא דנעקר הולד לצאת, דאי לאו הכי הא איכא איסור דאורייתא דעוקר דבר ממקום גידולו ואין להתיר משום איבה. ועוד כתבו, דכל דכלו לו חדשיו ליכא משום עוקר דבר ממקום גידולו. ודעת אביי דבשבת ליכא משום איבה, דיכולה לומר דדווקא ישראל דשומרין שבתות שרי לחלל עליהן שבת. ולהניק אסור אפילו בשכר, משום דיכולה להשטמ דתימאס על בעלה, ואף בפנייה יכולה לומר דרוצה להנשא ואינה רוצה להמאס בפניו, וליכא איבה.

(3) לדעת ר' מאיר אסור בכל גווני, דאיכא למיחש לשפיכות דמים, ולא מהני אחרות ראות אותה, דיכולה להרוג באופן שלא יתנו לבן. ודעת חכמים דברשותה שרי, וכתבו התוס' דבעינן נמי חברותיה עומדות על גבה, או נכנסות ויוצאות, דבכהאי גוונא יראה מלהורגו. וכן אסור להשאירם בבית הגוי לרפאותן, דבקטנים יש לחוש לשפיכות דמים, ובגדולים יש לחוש למינות. (ועיין מהרש"א).

(4) אין מורידין אותן לבור, אך אין מעלין אותן. ובגויים הוא משום דמגדל בן לעבודת כוכבים, וברועין הוא משום דרבנן עשו חיזוק דלבריהם, ויש כח בידם לענוש שלא מן הדין. ואף בשכר אינו מעלן, לפי דיכול להשטמ דממהר להוריד בנו מן הגג וכדו', וליכא איבה.

ד. (1) מומר אוכל נבלות לתאבון, חייב להשיב לו אבידתו, דאיתרבי מ"לכל אבידת אחיך", והוא הדין דאיתרבי השבת גופו, וחייב להצילו מן הבור, וכן אסור להלוות לו בריבית. אבל אוכל נבלות להכעיס ומסור, אין מעלין אותו מן הבור ואפילו מורדיין אותו, וכן אין חייב להשיב לו אבידה, ושרי לשקול ממנו ריבית, אבל אסור להכשילו וליתן לו ריבית, אלא אם כן הוא פיקוח נפש. והתוס' העלו צד דאולי חייב להשיב אבידתו מדין יכין רשע וילבש צדיק.

(2) לחד מאן דאמר היינו כל רשע להכעיס, ולחד מאן דאמר היינו עובד אלילים. וכתבו התוס' [וכן רש"י בריש סוגיאן], דהיינו דווקא בכומר לעבודת כוכבים, דכל מעשיו לשם עבודת כוכבים, ובכהאי גוונא מורדיין אותו לבור ואין מעלין אותו, ואסור לאכול משחיטתו. [אבל בסתם עובד כוכבים שאינו אדוק בה, רק אם שחט לשם עבודת כוכבים אסור לאכול משחיטתו].

(3) מבואר בסוגיאן דהאוכל פרעוש או יתוש חשיב מומר לתאבון, משום דרוצה לטעם טעם דאיסורא. וכתבו התוס' דהני מילי היכא דמפרש, אבל בלאו הכי כיון דנפשו של אדם קצה בהם, חשיב להכעיס. אי נמי, רק היכא דאכל אחד איכא למימר דהוא לתאבון, אבל אכל כמה וודאי הוא להכעיס, והיינו דאמרינן בסתמא דהאוכל שקצים ורמשים חשיב להכעיס.

(4) דאף יגרום לו שלא יוכל לעלות, כגון לגרר הדרגא או לכסות הבור באבן או ליטול הסולם, והיינו באופן דליכא משום איבה.

(5) לשם מילה ברוצה להתגייר שרי, אבל לשם רפואה בחינם אסור, דהא אין מעלין. אבל בשכר שרי משום איבה, והוא הדין דשרי היכא דעושה כדי להתלמד.

ה. (1) לדעת ר' יהודה לא ימול הכותי משום דכותי מל לשם הר גריזים, ובעינן מילה לשמה. אבל גוי אינו מל לשם עבודת כוכבים, ובאופן שאחרים רואים אותו אין חשש לשפיכות דמים, שרי למול על ידו. ולר' מאיר, לא ימול הגוי משום דחיישינן לשפיכות דמים, ואף באחרים רואים אותו יש לחוש שיעשהו כרות שפכה, [אבל במומחה שרי, דלא מרע נפשיה. וכתבו התוס' דחיינו אף אם אינו מומחה למילה אלא רק לשאר דברים]. ואדרבה ימול הכותי משום דלא בעינן לשמה. ולדעת ר' יהודה הנשיא, לא ימול הגוי משום דמילת גוי פסולה.

(2) נחלקו ר' יהודה הנשיא ור' יוסי האם "לה" דכתיב בקרא ד"ועשה פסח לה" המול לו כל זכר", קאי על מילה לומר דבעינן מילה לשמה, או דילפינן מריבויא ד"המול ימול" דלא בעינן לשמה, והאי "לה" קאי על הפסח דבעינן לשמה. וכתבו התוס' דאף למאן דבעי לשמה, סתמא לשמה קעביד, ומשום הכי מילת גוי כשרה, ורק מילת כותי דמל שלא לשמה פסולה. ולא דמי לגט דסתם אשה לא לגירושין עומדת וכתבת הגוי חשיב שלא לשמה.

(3) לדעת ר' יהודה הנשיא מילת גוי פסולה. ולדרו בר פפא משמיה דרב ילפינן לה מדכתיב "ואתה את בריתי תשמור", ולר' יוחנן ילפינן לה מדכתיב "המול ימול" דרק המהול יכול למול. ודעת ר' מאיר ור' יהודה דמילת גוי כשרה. ולענין מילת אשה תליא בפלוגתא דרב ור' יוחנן, דאי משום המול ימול, אשה הוי בכלל דכמאן דמהילא דמי, אבל אי משום "ואתה את בריתי תשמור" כיון דאינה בת שמירה אינה בת מילה. וערל נמי יכול למול, כיון דבלשון התורה נקרא מהול. ואף בערל להכעיס, אכתי הוי בכלל "ואתה את בריתי תשמור" דהוא מצווה בשמירה.

(4) מסקינן דרפואת ממון היינו רפואת בהמתו, ושרי לקבלה מן הגוי. אבל רפואת נפשות היינו רפואת עצמו, ואסור לקבלה מן הגוי ואפילו לרפאות כאב מכת ההקזה. דליכא למימר דרפואת ממון היינו בשכר, ורפואת נפשות היינו בחינם ונפש הוא מלשון רצון, דאי הכי, לייתי להדיא בשכר ובחינם. וכן ליכא למימר דממון היינו דליכא דליכא סכנת נפשות ונפשות היינו סכנת נפשות, דהא ר' יהודה אפילו ריבדא דכוסילתא לא קיבל מהם. והתוס' בע"ב הוסיפו, דאף אי נימא דר' יוחנן פליג אר' יהודה, או דר' יהודה איירי דווקא בבריא, מכל מקום עדיף לאוקמי הכי, כי היכי דמוקינן לרפואת ממון ורפואת נפשות דנדרים.

ו. (1) מסקנת התוס' דלעולם אזלינן בתר טובתו, דהיכא דנפל עליו גל בשבת, חיישינן לחיי שעה ומפקחין עליו את הגל. אמנם לענין להתרפאות מן הגוי היכא דבלא הרפואה איכא רק חיי שעה, לא חיישינן לחיי שעה, ומתרפא מן הגוי ואפילו דאיכא למיחש שיהרגנו, משום דכך היא טובתו.

(2) לדעת ר' יוחנן כל מכה שמחללים עליה את השבת, ולחד לישנא דווקא מכה של חלל, אסור להתרפאות מן הגוי, אבל מכה שאין בה סכנה שרי להתרפאות ממנו. ולדעת רש"י פליג הוא אשיטת ר' יהודה דאפילו לרפואת ריבדא דכוסילתא אסור. והתוס' כתבו, דר' יהודה איירי בבריא, ושפיר חיישינן שמא יהרגנו, דלא מרע נפשיה דיאמרו דמפני שינאה הרגו. אבל בחולה, דווקא היכא דהוא מסוכן יש לחוש, דהא אם יהרגנו לא מרע נפשיה, דיאמרו מחמת החולי מת. אבל באין בו סכנה, אם יהרגנו יאמרו דהתירש במלאכתו ולא מרע נפשיה. והיכא דהוא מומחה, אף בדיש בו סכנה לא מרע נפשיה, ושרי להתרפאות ממנו.

(3) אסור להתרפאות מן המינים, היכא דמרפא בשם עבודת כוכבים, וחיישינן שימשך בתרה. אמנם לדעת ר' ישמעאל דאף בעבודה זרה כל האיסור הוא בפרהסיא, אבל בצניעא נאמר בו וחי בהם ולא שימות בהם, שפיר שרי. [ובן דמא סבר דאף בפרהסיא שרי].

(4) ביאר רש"י, דהא היה יכול להתרפאות מנשיכת הנחש, והוא הדין שיתרפא מנשיכת הנחש על שעבר על דברי חכמים. והשיבו, דחוויה דרבנן לית ליה אסותא, ואם היה נושכו לא היה מועיל לרפואתו. והוסיפו התוס', דאף דעתה נמי מת, מכל מקום עדיף שימות זכאי ולא ימות חייב.

ז. (1) מכה שעל גב היד, אפילו עלתה מאיליה או שלא על ידי מכת חרב, חשיב חולה שיש בו סכנה, ומחללין עליו את השבת. אבל לענין רפואה מן הגוי נחלקו בה תרי לשני בגמ', האם דומה לכל חולי שיש בו סכנה דאין מתרפאין מהן, או דכיון דרואה ויכול לסלק הסם, שרי. ואישתא צמירתא, הוי חולי שיש בו סכנה ומחללין עליו את השבת, ואין מתרפאין מן הגוי. ומכה הצריכה אומד, לענין שבת חשיב כשיש בו סכנה ומחללין עליו את השבת, ולענין רפואה מן הגוי, תליא בתרי לשני בגמ'.

(2) מכה של חלל היינו מן השפתיים ולפנים הגוף (ועיין בתוס'). והסתפקו בכך [לרש"י היינו החניכיים. ולתוס' היינו השיניים הגדולות] ושיני, האם כיון דהם מן השפתיים ולפנים הוי מכה של חלל, או דלמא כיון דקשים הם לא חשיבי חלל. ופשטו, דבצפדינא, כיון דמסיימת בבני מעיים, חשיב שיש בו סכנה ומחללין עליו את השבת. אבל בשאר חוליים, שנינו להדיא דלא יגמע בהם את החומץ.

(3) צפדינא היינו חולי בשיניים, דכשנותן דבר לתוך פיו, יוצא דם מבין שיניו, ובא על ידי אכילת מאכל צונן צונן של חיטים, או מאכל חם של שעורין, או משיורי כסא דהרסנא. ורפאותו על ידי מי שאור שמן זית ומלח, או למרוח שומן אווה בנוצה של אווה על שיניו מבחוץ, או לשרוף גרעיני זיתים שלא הביאו שלישי על מרא חדתא, ולדבק האפר על שיניו מבפנים.

(4) ר' יוחנן קיבל ממתרונותא, ומסקינן דמשום דמומחה היתה ולא מרעה נפשה. ור' אבהו קיבל מיעקב מינאה, והותר לו הדבר אף שהיה מין, משום דלא היה מרפא בשם עבודת כוכבים, אי נמי כתבו התוס', דהיה הוא בצניעא ושרי אליבא דר' ישמעאל. ואף שיעקב מינאה היה מומחה, מכל מקום רצה להזיקו על ידי הסם, משום דשנא לו וקיים בנפשו "תמות נפשי עם פלשתים".

ח. (1) לא נברא כוליתא אלא לרפואת האוון, ולוקחים כוליא של עז, וקורעין אותה שתי וערב, ומניחים אותה על גחלים לוהשות, ואת המים הזבין ממנה מניחים בתוך האוון, ויש להקפיד שלא יהיו חמין וקרין אלא פושרין. ואמרינן, דכל הרפואות הנשנות בסוגיין, הרטובות מועילות לאוון יבשה שאינה מוציאה ליחה, והיבשות מועילות לחולי האוון הרטובה המוציאה ליחה.

(2) כיון דיש סכנה בדבר שרי להעלותו, ואיכא דאמרי דכיוון דאפשר ביד, לא יעשה בסם, ואיכא דאמרי, דאדרבה, כיוון דיש חשש לחבורה אם יעלה ביד, עדיף טפי להעלות על ידי סם.

(3) עין שמרדה היינו עין דרוצה לצאת, ורפואתה על ידי שכוחלין אותה. ואמרינן דשרי לחלל עליה שבת, ואפילו על ידי שחיקת הסממנין, משום דשווייני דעיני תליא באובתנא דליבא [ולרש"י היינו תלויים בטרפס הלב, ולתוס' היינו דמראה העין תלוי בהבנת הלב]. ומסקינן דהני מילי דווקא בחולי דנטפת עיניו ריר, ומרגיש שהכאב נועץ בעיניו, ודמא דימעטא, ויש לו חמימות.

(4) לנשיכת עקרב בעינן חמימי, ולנשיכת צירעה בעינן קיררי, ולתחיבת הקוץ בעינן חמימי [אמנם אל יכנס כולו לבית המרחץ, דחום כל גופו קשה לו]. וכתבו התוס' דהיינו דאמרינן בחגיגה, דמצאוהו רעות רבות וצרות כגון עקרבא וזיבורתא, דהא מבואר בסוגיין דרפואת העקרב קשה לצירעה ורפואת הצירעה קשה לעקרב, והיינו רעות שצרות זו לזו.

- ט. (1) אמרינן דביום ההקזה לא יאכל דגים, וכן אם יש לו כאב עינים או אישתא, אל יקזו דם. ולאחר ההקזה לא יאכל דגים ולא חלב וגבינה בצלים ושחליים. ואמרינן דחלא מהני להקזת דם הכתפיים.
- (2) האוכל בשר שור, בשר שמן, בשר צלי, בשר ציפורים, ביצה צלוייה, שחליים, גבינה, וכבד, והנכנס למרחץ או מגלח. ויש אומרים דאף אגוזין קשים, ויש אומרים אף קישואין.
- (3) לדעת ר' מאיר אסור אפילו ברשות הרבים, דחיישינן שמא יחתוך צווארו בתער. אבל לרבנן שרי כל היכא דרבים שכיחי שם, אבל אם אין רגילין שם בני אדם כל כך, אף דאין בו משום יחוד עם הגוי, מכל מקום לענין תספורת שרי. ואמרינן בגמ', דכל שרואה במראה, דעל ידי זה ניכר כאדם חשוב, הגוי ירא ואינו הורגו, ושרי להסתפר ממנו. וכתבו התוס' דהלכה למעשה יש להקפיד לא להסתפר מגוי ואפילו ברשות הרבים, והני מילי היכא דמספרו בתער, אבל במספריים דלא שכיח בהו היזקא שרי [מלבד היכא דיש משום יחוד עם הגוי]. וכן היכא דמסתכל במראה שרי. וישאל המספר גוי, צריך להשאיר ג' אצבעות מכל צידי הבלורית שמגדלה לשם עבודת כוכבים, כדי שלא יראה כמתקן בלוריתו לעבודת כוכבים.
- (4) כתבו התוס' על פי הירושלמי דהיכא דכוונתו כדי להתייפות אסור משום לא ילבש. אבל כל היכא דרואה משום סכנה, או של בית רבי שקורבים למלכות היו, או לצורך רפואת עיניו, שרי.

- י. (1) יין שגוי נסכו ממש לעבודה זרה, נאסר בהנאה משום דהוקש בקרא לזבח עבודה זרה, וזבח עבודה זרה הוקש למת כדכתיב "ויאכל זבחי מתים, ומת נלמד מגזירה שוה דשם שם מעגלה ערופה [ותמת שם מרים, וערפו שם את העגלה], ועגלה ערופה כתיב בה כפרה, וילפינן מקדשים דאסורים בהנאה, ואסורה אף לאחר עריפה אפילו דנתקיימה מצותה, דהא כתיב וערפו שם, דשם תהיה קבורתה. וסתם יינן אסור משום בנותיהן, ואסור נמי בהנאה שמא נסכו, והתוס' כתבו דאסור בהנאה משום דדמי ליינן נסך גמור.
- (2) חומץ הנמצא ביד גוי, היכא דהיה בידו בעודו יין, כיון דחל איסור הנאה על היין, תו לא פקע. אבל היכא דבעודו יין היה אצל ישראל, אינו חמור כיון נסך להאסר בהנאה, דהא חומץ אין מנסכין [אמנם בשתיה מבואר ברש"י דאסור, והיינו משום חשש בנותיהן]. ולמעשה הורה רבינו משולם להתיר בחומץ. אמנם ר"ת הקפיד עליו, כיון דאין אנו יודעים מאי חשיב חומץ ומאי חשיב יין. והרובה לשלח חומץ ביד גוי, שרי בחותם אחד, דהא לניסוך לא חיישינן, ולאחלופי נמי לא חיישינן, דכיון דיש בו חותם ירא לזייפו. [והתוס' לקמן (לא). הביאו דעת ר"ת דמאי דאמרינן דבחומץ סגי בחותם אחד, היינו בישראל חשוד, דאילו בגוי קיימא לן כר"א דאף יין סגי בחותם אחד].
- (3) יין מבושל נמי אין מנסכין, ואם התבשל אצל הגוי נאסר משום דתחילתו היה יין, ואם נתבשל ביד הישראל, שרי בהנאה. ואם נגע בו גוי, שרי אפילו בשתיה.

- יא. (1) אלונתית היא מים צלולין אפרסמון ויין ישן, ואסור לשתותה בשבת מפני שנעשית לרפואת חום המרחץ, ואינה נעשית לשתיה. ואסור לשתותה מן הגוי, משום הסתם יינן המעורב בו. אבל אם לקחה הגוי מישראל, שרי לשתותה. ולתוס' לעולם אין מערבין בה יין בתוך החבית שעומדת שם לקיום, ועל כן אם ראהו מושך מן החבית שרי לשתותה, אבל אם לא ראה, יש לחוש שמא עירב בו סתם יינם. והסיקו התוס' דכל מאכל שהתערב בו יין, אין לאוסרו לפי שאין מנסכין תערובת. ובשם הריצב"א כתבו, דדוקא היכא דאין היין ניכר בתבשיל, אבל בשומין וחרדל שהיין ניכר, יש לאסור.
- (2) ביין מבושל מסקינן דאין לחוש משום גילוי. אבל ביין מוזג, כיון שראינו מעשים שהנחש שתה מהם, יש לחוש ואין להתיר לשתותו. וכן מים שנתגלו אסורים משום גילוי, ומסקינן דלא אמרינן אימת ישן על הנחש, ואף אם ישן אדם ליד המים המגולים, אכתי יש מקום לחוש.
- (3) רב לא שתה מים מן הגוי, משום דאינו מקפיד על גילוי. ושמואל ללישנא קמא שתה מן הגוי, משום דמקפיד לכסות משום נקיות, וללישנא בתרא אף שמואל לא התיר. ומאי דר' רב שתה מאלמנה, משום דסירכא דבעלה נקטה, ושמואל חשש לגילוי ולא שתה.
- (4) ביין חד מר ומתוק, ואיכא דאמרי דאיירי ביינות גרועין, ואיכא דאמרי דאדרבה איירי ביינות טובים אלא שהוסיפו בהם מיני תבלין. והיכא דהוא חמר מדינא, אף הנחש רגיל בהם, ויש לחוש בהם משום גילוי. ובחמרא דאקרים, לדעת רבא עד תלתא יומי אכתי חשיב יין, אבל לאחר תלתא יומי אין לחוש לגילוי. ונהרדעאי אמרי דזימנין דמקרי ושתי, ואף לאחר תלתא יומי יש להחמיר.

- יב. (1) יין תוסס בג' ימים הראשונים לתסיסתו, אין לחוש בו משום גילוי. ושחלים שיש בהם חומץ, כולי עלמא מודו דאין לחוש משום גילוי, משום דהחומץ נלחם ומתגרה בחיכם של הנחשים. ואם אין בו חומץ נמי אמרינן דאין לחוש, אבל בני גולה חששו, דזימנין דמקרי והנחש טועם מהן. וכן לענין כותח הבבלי, נהגו בו היתר, ובני גולה חששו, והיכא דראו בו ניקורין כמין של נחש, כולי עלמא מודו דיש לאוסרו.
- (2) בפי התאנה אין לחוש, משום שומר פתאים ה'. אבל אם היתה מנוקרת במקום אחר, אפילו רואים ציפור מנקרת, יש לחוש שמא במקום ניקור ניקרה, ויש לחשוש משום גילוי. ובמלון שאכל ממנו נחש, אין לאוכלו, ואפילו אכלו כמה בני אדם ולא מתו, אכתי יש לחוש דיש בו ארס של נחש זקן ששוקע.
- (3) אין לשתות ואפילו באמצעיתה או מסופה [דחיישינו נמי לארס של זקן ששוקע ולארס בינוני שנמצא באמצעיתה]. ואסור לשופכה ברשות הרבים או להרביץ בה עפר, ואין לגבל בה הטיט מחשש שמא יכנס הארס בין קשרי אצבעות הדורך. ואסור להשקות ממנה בהמתו ואין צריך לומר בהמת אחרים, אבל בשונרא שאין מזיק לו הארס, שרי להשקות את שלו, אבל לא את של חבירו כיון דמכחישו לפי שעה. ואין לרחוץ בהם פניו ורגליו. ולדעת אחרים, אסור רק מקום שיש בהם סדקים, כפנים היד והרגל.
- (4) יין נסך מטמא טומאה חמורה בכזית כמת, דהא הוקשה עבודה זרה למת. [ואף דבנבילה בעינן רביעית כדי שתקרוש ותעמוד על כזית, הכא דהוקש למת, סגי בכזית]. ובסתם יינם, לרש"י אין בו טומאה, אלא דינו כשאר משקים שמקבלים טומאה ברביעית. [ומכל מקום היכא דנגע בו גוי בן ט' שנים ומעלה שעשאוהו כזב, טמא משום זב]. והתוס' כתבו, דרבנן גורו טומאה מדבריהם על רביעית שבהם.

- יג. (1) לדעת רבנן אסור הוא בשתיה והנאה, דחיישינן שמא הגוי החליפם ביין שלו. ולדעת ר' אליעזר, כל דייחד לו קרן זוית ויש לו חותם או מפתח, אין לחוש לזיופא ושרי אף בהנאה. ור' יהודה בן בתירא סבר כרבנן דלא מהני חותם או מפתח, ומכל מקום סבר דאינו אסור אלא בשתיה, משום דרק חיישינן שמא נגע ולא שמא החליף, ור' יהודה בן בתירא סבירא ליה דמגע גוי אוסר רק בשתיה (תוס').
- (2) בסוגיין מסקינן דהלכתא כר' אליעזר דסגי בחותם אחד. וכתבו התוס' בשם ר"ת, דהני מילי במפקיד אצל גוי, אבל במפקיד אצל ישראל חשוד, קיימא לן דלא מהני חותם אחד. ומסקנת דבריהם, דמאי דמהני חותם אחד, היינו היכא דהישראל שב ורואה חותמו כמפקיד וכדו', אבל היכא דמשלח לאחר, ואין אותו אחר מכיר החותם, אכתי חיישינן לזיוף, ואין לשלוח בחותם אחד. ולענין חותם

בתוך חותם, לחד לישנא נחלקו בה ר' אלעזר ור' יוחנן האם לדעת רבנן מהני. וחותם בתוך חותם, היינו בכופה מזרק על פי החבית, ומדבקה בטיט לחבית, או בכופה סל על החבית בצורה מהודקת שקשה להסירו, או נוד בדסקיא ופי הנוד למטה, או דקושר פי הנוד, ואחר כך מכניס הקשר לפנים וקושר שוב.

(3) יין הנמצא אצל כותים אין לחוש בו משום יין נסך, אבל כיון שאין מקפידים על מגע גוי, כל דסמוך להם יש ישוב של גויים, יש לאסור. ומעיקרא אסרו אף בסתומות, ולבסוף שראו דבסתומות מקפידים דאף מעיקרא לא יגע בהם הגוי, יש להתירם. ומסקינן דהני מילי בין הגיתות, אבל בלאו הכי אינו חושש על מגע הגוי ויש להחמיר.

יד. (1) בברייתא מבואר דהשולח יין בחותם ביד כותי, צריך להכיר את החותם כדי להתיר את היין. ורש"י כתב דכותי דקתני לאו לאפוקי גוי, ולדבריו לכאורה אף לר' אליעזר דהתיר בחותם אחד, בלא הכרה לא מהני, ומהני רק אם ישלח לישראל האופן בו חתמו, ויודיע הענין לגוי. ובתוס' הביאו דעת ר"ת, דר' אליעזר לא חשש כלל בחותם, ואין צריך כלל הכרת חותם, ומאי דאמרינן דרק אם מכירו שרי, היינו באופן שחזר ורואהו, רק באופן שמכיר חותמו יכול לשתותו, אבל אם מכיר שאינו חותמו שחתם בו, אסור לשתות היין.

(2) בזמן האמוראים גזרו על שיכר גוי, ונחלקו בגמ' בטעם הדבר, דיש שאמרו דטעם הדבר משום איסור גילוי, ועל כן רק היכא דמצלי מיא קודם שיתנו בהם הכשות, יש לחוש משום גילוי, [ואף דבמים איכא מאן דאמר דקפדי לכסות משום נקיות, היכא דמניחם לשיכר אינו מקפיד, דהא יוציא לאחר זמן כל הפסולת]. אבל אם לא מצלי מיא קודם נתינת הכשות אין לחוש בו משום גילוי. ויש דסברו דטעם האיסור משום איסור חתנות, ועל כן כל האיסור הוא רק בביתו של הגוי. וכן באכסנאי דאיכא משום איבה שרי. ואין לחוש בו משום בישולי עכו"ם, משום דאינו עולה על שולחן מלכים, אי נמי, משום דהתבואה שבו בטלה בשישים, כי היכי דהתבטלה לענין הברכה.

(3) אמרינן דהגויים אידי דאכלי שקצים ורמשים, חביל גופייהו ואין הארס מזיקם.